

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
в науково-педагогічній роботі
професор Олександр ГОЛОВКО

серпень 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 – соціологія
освітня програма «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»
спеціалізація _____
вид дисципліни за вибором
факультет соціологічний

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

29 серпня 2022 року, протокол № 8

Розробник програми:

Ніколаєвська Алла Михайлівна, кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 14 червня 2022 року

В. о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальні комунікації,
реклама та зв'язки з громадськістю»

Гарант освітньої програми
«Соціальні комунікації, реклама

та зв'язки з громадськістю»

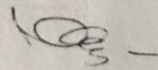
Ірина СОЛДАТЕНКО

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 10 від 21 червня 2022 року

Голова науково-методичної комісії

соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія маніпулятивного впливу» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю» підготовки бакалаврів спеціальності 054 – Соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основними положеннями психологічної та соціально-психологічної теорії як підґрунтям для розуміння та аналізу різноманітних форм маніпулятивного впливу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – засвоєння студентами центральних понять соціальної психології та психології особистості, які вживаються задля характеристики процесів, що відбуваються в сфері комунікативного впливу; ознайомлення з соціально-психологічними прийомами та методами комунікативного, зокрема, маніпулятивного, впливу та базовими прийомами маніпуляції, з психологічними характеристиками маніпулятивної особистості тощо.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
	5
Семестр	
	9
Лекції	
	8
Практичні, семінарські заняття	
	6
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
	76
Індивідуальні завдання	
-	реферат

1.6. Заплановані результати навчання

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 № 371, зі змінами, затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 28.05.2021 № 593) здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК05. Володіння основними методами, способами і засобами одержання, зберігання, переробки інформації, мати навички роботи з комп'ютером.

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Компетентності, визначені університетом:

ЗК 14. Дослідницька компетентність випускника університету як результат науковості змісту й технологій підготовки здобувача вищої освіти, націленості його на пошукову/дослідну діяльність;

ЗК 15. Мовленнєва та комунікативна компетентність, що передбачає якісне оволодіння випускником університету як українською, так й іноземними мовами, які він здатен застосовувати у відповідності та з урахуванням вихідних умов та особливостей середовища спілкування.

Фахові компетентності:

ФК 01. Здатність оперувати базовим категоріальним апаратом соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

ФК 02. Здатність до опановування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

ФК 03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

ФК 04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

ФК 05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження.

ФК 06. Володіння базовими навичками створення текстів і документів, що використовуються в соціології, у сфері зв'язків з громадськістю та реклами.

ФК 07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефаківців.

ФК 08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога, фахівця у сфері реклами, зв'язків з громадськістю.

ФК 09. Уміння обговорювати професійні проблеми, відстоювати свою точку зору, пояснювати сутність явищ, подій, процесів, робити висновки, давати аргументовані відповіді.

Компетентності, визначені університетом:

ФК 15. Підприємницька компетентність, що сприятиме успішному працевлаштуванню, готовності й здатності випускника будувати власний бізнес, забезпечити власну фінансову ефективність та успішність на ринку праці;

ФК 16. Цифрова компетентність, що передбачає володіння засобами її впровадження та ефективне використання цілого комплексу базових інформаційних технологій у професійній діяльності при організації власної роботи та прийнятті управлінських рішень тощо.

Програмні результати навчання:

РН 01. Використовувати понятійний апарат соціології, реклами, зв'язків з громадськістю в професійній діяльності.

РН 02. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

РН 03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН 04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН 05. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН 07. Вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесах пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН 08. Обґрунтувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН 11. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і широкої громадськості.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії: поняття, ознаки, історія вивчення

Тема 1. Маніпулятивний вплив як форма соціально-психологічної взаємодії

Природне й соціальне в людині. Вищі психічні функції як канали соціальних впливів. Етимологія та дефініції поняття «маніпуляція». Маніпуляція як метафора. Умови успішної маніпуляції. Шляхи опору маніпулятивним впливам. Основні варіанти інтерпретацій причин, через які люди обирають маніпуляції як варіант взаємодії.

Тема 2. Історія досліджень соціальних впливів

Соціально-психологічна теорія «психологія мас» (Г. Тард, Г. Лебон). Біхевіористські інтерпретації впливів як способу взаємодії (класичний біхевіоризм, необіхевіоризм Ф. Скіннера, теорія «обсервативного навчання» А. Бандури, теорія фрустрації Д. Долларда). Роль класичного психоаналізу у формуванні технологій маніпулятивного впливу. З Фройд про механізми психологічного захисту. Типологія характеру З. Фрейда як організованої системи рис людини. Стенфордський експеримент Ф. Зімбардо.

Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу

Тема 1. Мода та наслідування: підходи до аналізу, емпіричні дослідження

Наукові дослідження феномену моди (Г. Тард, Г. Зіммель, Т. Веблен та ін.). Соціальні функції моди. Мода та пошесті. Фази розвитку моди. Сучасні теорії моди («trickle-down theory» та «trickle-up theory»).

Наслідування як механізм взаємодії та взаємовпливу. Експерименти В. Меде, Ф. Олпорта, Н. Тріплетта, В. Бехтерева з вивчення феномену соціальної фасилітації та соціальної інгібіції. Феномени конформізму й конформності та їхнє експериментальне дослідження. Соціально-психологічні експерименти М. Шеріфа, С. Аша та С. Мілграма.

Тема 2. Навіювання, зараження, переконання як засоби впливу: рівні прояву та технології застосування

Навіювання як механізм соціально-психологічного впливу. Феномени сугестії, контрсугестії та самонавіювання. Навіювання та гіпнотичний вплив. Роль мови в процесах навіювання. Стрес і ефективність навіювання, інші чинники ефективності сугестивного впливу.

Емоційний вплив як передумова маніпуляції. Зараження як механізм соціально-психологічного впливу. Зараження та паніка.

Переконання як засіб свідомого та організованого впливу на особистість. «Побутове» переконання, феномен «нога в дверях» та тактика «малих поступок». Складові організованого переконання (комунікатор, повідомлення, канал передачі, аудиторія). Ефективні канали передавання інформації. Засоби масової інформації як канали переконання.

Використання механізмів соціально психологічного впливу в повсякденному спілкуванні, рекламній діяльності, передвиборчих кампаніях тощо.

Чутки та маніпуляції. Засоби «викриття» маніпулятивних технологій (прийомів) та захист від маніпуляцій.

Розділ 3. Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти

Тема 1. Спілкування як перцептивний процес

С. Аш про формування враження, експериментальні дослідження перших вражень. Типові схеми формування першого враження та помилки першого сприйняття. Психологічні механізми, що забезпечують процес сприйняття в ході спілкування (ідентифікація, емпатія, рефлексія). Ефекти міжособистісного сприйняття (каузальна атрибуція, стереотипи, соціальна установка, упередження, атракція). Фундаментальна помилка атрибуції, причини існування та соціальні функції.

Тема 2. Спілкування як комунікативний процес.

Особливості людської комунікації. Вербальна й невербальна комунікація. Різновиди невербальної комунікації: з використанням оптико-кінетичної системи знаків (жести, мімічні рухи); пара- та екстралінгвістичної системи знаків (діапазон та тональність голосу, включення пауз, сміху тощо, темп мовлення); просторово-часової системи знаків (розміщення співрозмовників, запізнення); візуальної системи знаків (погляди). Класифікація видів дистанції під час спілкування (інтимна, особиста, соціальна, суспільна). Різновиди погляду, що застосовуються за різних умов спілкування (діловий, соціальний, інтимний тощо).

Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки

Тема 1. Особистісні типи та життєві стилі, що сприяють формуванню психологічних маніпуляцій

А. Адлер про почуття неповноцінності та особистісні комплекси. Особистісні комплекси та самооцінка. Механізми компенсації та типи особистості в індивідуальній психології А. Адлера.

К. Хорні про види особистісних потреб (спрямовані до людей, спрямовані проти людей, спрямовані від людей). Типологія невротичних особистостей в теорії К. Хорні (поступливий, агресивний відсторонений типи). Феномен «невротичного кохання» та його характерні ознаки.

Е. Фромм про особливості людського буття. «Свобода для», «свобода від», любов та симбіотичні союзи. Дихотомії існування людини.

Тема 2. Психологічні риси особистості як підґрунтя маніпулятивного спілкування

Теорія особистісних акцентуацій К. Леонгарда. Акцентуовані риси особистості як індивідуалізовані риси, яким притаманна тенденція до переходу в патологічний стан. Види акцентуацій за класифікацією К. Леонгарда. Акцентуовані особистості «маніпулятори» та «об'єкти» маніпуляцій.

Психологічні типи та особливості маніпуляторів. Індивідуально-психологічні риси, що сприяють перетворенню особистості на жертву маніпуляції (за Г. Брейкером та Дж. Саймоном).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		лекції	прак- тичні	лаб.	інд.	СР
Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії						
Тема 1. Маніпулятивний вплив як форма соціально-психологічної взаємодії	4	2	-			2
Тема 2. Історія досліджень соціальних впливів	12	4	2			6
Разом за розділом 1	16	6	2			8
Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу						
Тема 1. Мода та наслідування: підходи до аналізу, емпіричні дослідження	12	4	2			6
Тема 2. Навіювання, зараження, переконання як засоби впливу: рівні прояву та технології застосування	10	4	2			4
Разом за розділом 2	22	8	4			10
Розділ 3. Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти						
Тема 1. Спілкування як перцептивний процес	12	4	2			6
Тема 2. Спілкування як комунікативний процес	10	2	2			6
Разом за розділом 3	22	6	4			12
Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки						
Тема 1. Особистісні типи та життєві стилі, що сприяють формуванню психологічних маніпуляцій	14	6	2			6
Тема 2. Психологічні риси особистості як підґрунтя маніпулятивного спілкування	16	6	4			6
Разом за розділом 4	30	12	6			12
Разом:	90	32	16			42

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва розділів та теми заняття	Кількість годин
Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії: поняття, ознаки, історія вивчення		
1.	Питання для обговорення: 1. Сформулюйте основні положення теорії Г. Лебона 2. Схарактеризуйте внесок різних течій біхевіоризму до розробок сучасних маніпулятивних технологій 3. Які механізми психологічного захисту (за Фройдом), на вашу думку, можуть бути пов'язаними з маніпуляціями? 4. Наведіть приклади маніпуляцій із фільмів, знятих за мотивами експерименту Ф. Зімбардо.	2
Разом за розділом 1		2
Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу		
1.	Питання для обговорення: 1. Мода в системі засобів соціально-психологічного впливу 2. Наслідування в роботах класиків соціальної психології 3. Макро- та мікросоціальний рівень наслідування 4. Наслідування й конформізм	2
2.	Питання для обговорення: 1. Навіювання як засіб соціально-психологічного впливу 2. Основні умови успішного навіювання 3. Зараження як вплив на емоційну сферу особистості 4. Зараження й паніка 5. Переконавання: сфери прояву, складові, ефективні канали передавання	2
Разом за розділом 2		4
Розділ 3. Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти		
сб	Питання для обговорення: 1. «Перше враження» й маніпуляція 2. Соціально-психологічні механізми спілкування 3. Фундаментальна помилка атрибуції та маніпуляції 4. Роль ефектів спілкування у здійсненні маніпулятивного впливу	2
2.	Питання для обговорення: 1. Загальна характеристика видів людської комунікації 2. Невербальна комунікація в системі маніпулятивних впливів	2
Разом за розділом 3		4
Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки		
1.	Питання для обговорення: 1. Механізми компенсації (за А. Адлером) та маніпулятивні стилі 2. Типи невротичних особистостей (за К. Хорні) та маніпулятивні життєві стратегії 3. Симбіотичні союзи (за Е. Фроммом): чи є місце маніпуляціям?	2
2.	Питання для обговорення: 1. Типи акцентуацій (за К. Леонгардом): поняття та сутнісні характеристики 2. Акцентуовані особистості «маніпулятори» та «об'єкти» маніпуляцій. 3. Психологічні типи, схильні до маніпулятивної поведінки	4
Разом за розділом 4		6
Усього годин		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії: поняття, ознаки, історія вивчення		
1.	Тема 1. Маніпулятивний вплив як форма соціально-психологічної взаємодії: - робота з конспектом лекцій - знайомство з додатковою літературою з теми	2
2.	Тема 2. Історія досліджень соціальних впливів - робота з конспектом лекцій - перегляд та аналіз фільмів, створених за мотивами експерименту Ф. Зімбардо	6
Разом за розділом 1		8
Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу		
	Тема 1. Мода та наслідування: підходи до аналізу, емпіричні дослідження робота з конспектом лекцій та рекомендованою літературою	4
	Тема 2. Навіювання, зараження, переконання як засоби впливу: рівні прояву та технології застосування - робота з конспектом лекцій та рекомендованою літературою - підготовка до експрес-тестування за розділом	6
Разом за розділом 2		10
Розділ 3 Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти.		
	Тема 1. Спілкування як перцептивний процес робота з конспектом лекцій та рекомендованою літературою	4
	Тема 2. Спілкування як комунікативний процес - робота з конспектом лекцій та рекомендованою літературою - підготовка до експрес-тестування з розділу	8
Разом за розділом 3		12
Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки		
	Тема 1. Особистісні типи та життєві стилі, що сприяють формуванню психологічних маніпуляцій - робота з конспектом лекцій та рекомендованою літературою - опрацювання додаткової літератури з теми - підготовка до експрес-тестування з теми	4
	Тема 2. Психологічні риси особистості як підґрунтя маніпулятивного спілкування - робота з конспектом лекцій - опрацювання додаткової літератури з теми - аналіз результатів самотестування - підготовка до контрольної роботи, передбаченої навчальним планом	8
Разом за розділом 4		12
Усього годин		42

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії: поняття, ознаки, історія вивчення					
Тема 1. Маніпулятивний вплив як форма соціально-психологічної взаємодії	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - конспект лекцій - рекомендована література	- питання для самоперевірки - пошук визначень поняття «маніпуляція»	- запитання - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Історія досліджень соціальних впливів	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - підручник, конспект лекцій - рекомендована література	- питання для самоперевірки - експрес-тестування	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу					
Тема 1. Мода та наслідування: підходи до аналізу, емпіричні дослідження	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - підручник, конспект лекцій - рекомендована література	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Навіювання, зараження, переконання як засоби впливу: рівні прояву та технології застосування	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - підручник, конспект лекцій - рекомендована література	- питання для самоперевірки - експрес-тестування	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Розділ 3. Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти					
Тема 1. Спілкування як перцептивний процес	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - підручник, конспект лекцій - рекомендована література	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Спілкування як комунікативний процес	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - підручник, конспект лекцій - рекомендована література	питання для самоперевірки	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки					
Тема 1. Особистісні типи та життєві стилі, що сприяють формуванню психологічних маніпуляцій	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - конспект лекцій, підручник - рекомендована література	- питання для самоперевірки - аналіз кейсів	- запитання; - обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Психологічні риси особистості як підґрунтя маніпулятивного спілкування	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	- відеоконференція - конспект лекцій - рекомендована література	- питання для самоперевірки - аналіз кейсів - самотестування	- запитання; - обговорення навчального матеріалу

Семінари (практичні заняття)						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Маніпуляції в системі людської взаємодії: поняття, ознаки, історія вивчення						
Тема 1. Маніпулятивний вплив як форма соціально-психологічної взаємодії	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Історія досліджень соціальних впливів	Онлайн-діяльність	Опитування	Творча робота, аналіз ситуацій		Групове обговорення	- коментарі під час заняття від викладача - аналіз результатів творчої роботи
Розділ 2. Основні види соціально-психологічного впливу						
Тема 1. Мода та наслідування: підходи до аналізу, емпіричні дослідження	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення	коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Навіювання, зараження, переконання як засоби впливу: рівні прояву та технології застосування	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді, аналіз ситуацій		- Групове обговорення - Експрес-тестування	коментарі під час заняття від викладача
Розділ 3. Спілкування як вид людської взаємодії: види, механізми, ефекти						
Тема 1. Спілкування як перцептивний процес	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення	коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Спілкування як комунікативний процес	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		- Групове обговорення - Експрес-тест	коментарі під час заняття від викладача
Розділ 4. Психологічна наука про можливі причини маніпулятивної поведінки						
Тема 1. Особистісні типи та життєві стилі, що сприяють формуванню психологічних маніпуляцій	Онлайн-діяльність	Опитування	пошук відповідей на питання	- усна відповідь; - виконання практичного завдання	Розробка нотаток до лекцій	оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 2. Психологічні риси особистості як підґрунтя маніпулятивного спілкування	Онлайн-діяльність	Опитування	- пошук відповідей на питання - самотестування	Контроль на робота	Групове обговорення	підведення підсумків

6. Індивідуальні завдання

Реферат

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, бесіди, дискусії, діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання, групові консультації; коментарі під час заняття від викладача, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Контрольна робота, письмовий залік у формі відповіді на тестові та творчі завдання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Залікова робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання Реферат	Разом		
T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2					
-	10	5	10	10	-	10	-	15	-	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для чотирирівневої шкали оцінювання	Для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Участь в обговоренні теми заняття (оцінюється в 3 бали) може супроводжуватися демонстрацією відеоматеріалів (зазначена форма роботи передбачається по всіх темах курсу).

Контрольні роботи. Вивчення курсу передбачає проведення двох видів контрольних робіт:

- роботи, передбаченої навчальним планом (максимальна кількість балів за таку роботу – 15) (контрольна виконується у час, відведений для самостійної роботи та потребує знайомства з рекомендованою літературою);
- експрес-контрольних (оцінюються в 5-6 балів) (проводяться під час занять, не потребують опрацювання додаткової літератури, успішність виконання залежить від засвоєння матеріалу, що обговорювався на семінарі або викладався на лекції).

Письмовий залік. Залікове завдання містить тестові завдання з усіх розділів курсу; завдання, що передбачає доповнення та/або коментарі; творче завдання (одне або декілька), для виконання якого необхідні як знання матеріалу, так і вміння самостійно й нестандартно мислити. Максимальна оцінка – 40 балів.

Зразок завдань залікової роботи.

1. «Психологію мас» як напрямок соціальної психології розробляли (1 бал) (таких завдань в заліковій роботі – 8-10):

1. Ф. Олпорт та В. Меде 2. Г. Тард та Г. Лебон 2. М. Лацарус і Г. Штейнталь

2. Завершіть речення (2 бали) (подібних завдань в заліковій роботі – 5-6):

Соціально-психологічний феномен, пов'язаний із пошуком шляхів звільнення від неспокою, викликаного необхідністю радикально змінити свої установки та звільнитися від неспокою й невідповідності між установками особистості та поведінкою, якої вимагає ситуація, називається _____

3. Уважно прочитайте характеристику акцентуації (або згадайте героя/героїню певного фільму/літературного твору), вкажіть її назву та обґрунтуйте, до якого типу маніпуляторів може належати носій такої акцентуації (або які маніпулятивні прийоми використовували ці персонажі) (10 балів) (подібних завдань в заліковій роботі – 2-3):

Є постійне прагнення бути в центрі уваги й досягати своєї мети будь-якою ціною: сльози, брехня, оригінальне захоплення тощо. Легко забувають про свої погані вчинки, а невимушеність у поведінці пояснюється тим, що навіть відверта брехня для такої людини в момент її спілкування з іншими стає істиною, бо вона «свято» вірить у те, що каже. Такі особистості можуть у будь-який момент витіснити зі своєї психіки знання про якусь подію, а за необхідності «згадати» про неї.

У такому типі завдань, окрім правильності короткої відповіді, оцінюються ступінь аргументованості коментарів, правильність використання матеріалів курсу та понятійного апарату навчальної дисципліни.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 160 с.
2. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 275 с. (Вища освіта XXI століття).
3. Волянська О. В., Коробкіна Т. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія : навч. посіб. 3-є видання, доповнене. Харків : ХНУРЕ, 2012. 220 с.
4. Ліфтон Р. Д. Технологія «промивки мізків»: психологія тоталітаризму. Харків : VIVAT, 2015. 416 с.
5. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки. Київ : Навчальна книга - Богдан, 2021. 552 с.
6. Фромм Е. Втеча від свободи. Київ : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288 с.
7. Фромм Е. Мати або бути. Київ : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 304 с.

Допоміжна література

1. Акерлоф Дж., Шиллер Р. Фішинг. Хто і як маніпулює вашим вибором. Київ : Наш формат, 2017. 278 с.
2. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Пер. з англ. Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. 256 с.
3. Курбан О. Інформаційні війни у соціальних он-лайн-мережах. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2017. 392 с.

4. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2022. 398 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Аналізуй - платформа розумних людей: <https://www.facebook.com/analizyj.org/>
- Інститут соціальної та політичної психології АПН України: <http://ispp.org.ua/>
- <https://psi-technology.net/psytest/>
- <https://www.youtube.com/channel/UCNU9B5Rl2muF-K8zyPh2-IA>
- <https://www.youtube.com/channel/UCNU9B5Rl2muF-K8zyPh2-IA/about>
- <https://www.facebook.com/events/262213441922305>